

tar: / mosques, pulces, aures al despertar; / eu, ben vestit, veuray leys, on que sia, / que dols reguart tol gran fret e gran *brisa*; es tracta d'un cas de la ultracorrecció *-ia* per *-isa*, que tingué força predicament en l'estil poètic i florallesc de l'escola catalano-occitana de Barcelona per aquell temps; car la forma prosaica i l'única legítima, *brisa*, és la que tant ell, en el seu *Dicc.* de 1371 (596), com el seu èmul Aversó, una vintena d'anys més tard, en el *Torcimany* (417.11), registraren com a rima d'una vintena de mots en *-isa* (accent en la *i* i *-s* sonora).¹⁰

Però per a la forma amb *br-* també és versemblant que l'origen es trobés per la banda de l'Atlàntic, i a França més que a la Península. Allí almenys el podem connectar amb la família autòctona del verb *briser* 'rompre', de conegut origen cèltic.¹¹ Sainéan, *Sources Indig.* 1, 181, després de citar el passatge de Cleirac «sur les mers et costes de Canada, Virginie, Floride, les vents orientaux només *brizes*, sont grandement terribles et véhéments», explica en forma ben atencible que és un «vocabulary canadien, que donne pour la première fois Cleirac (1638) avec le sens spécial de tempête soufflant de la partie de l'Est, identique à *brise*, action de *briser*, et désigne à l'origine le vent à tout rompre».

Si tenim consciència que en parlar-nos de «canadien» hem d'entendre que es tracta dels navegants francesos que freqüentaven les costes canadenques, no trobarem dificultat a acceptar com a sòlida i orientadora aquesta classificació. Ara bé, avui *brisote* segueix essent un vent huracanant en el Mar Caribc.¹²

El pas definitiu a 'vent suau' és modern en castellà¹³ i en català, consagrat només des del S. XIX.¹⁴

DERIV.: *Brisot* (veg. *brisote*, supra). *Brisaina* «ventet molt gelat, de neu» (Ga. Girona, p. 94: *ja una brisaina!*).

A Castelló *+brisarica*: «ha mogut una — més fresca; els aires de mar pugen a on estem; jo em tape amb la manteta», Vicent Segarra (BSCC XVI, 120). El *TdF* cita *rispo*, *rispeto*, «vent froid», *rispous* «qui est à la bise» en felibres del Gard i l'Erau (relacionat amb RASPAR i amb *griso*) i d'un encreuament d'aquest amb *bise* surt el ross. *+bispa*: «jo, sense por d'una vispa que pela, / fins a mig cos som despullat» (Saisset, *Catalanades*, 142). D'altres contaminacions semblants resulten arag. *bisca* 'viento frío no muy fuerte' (Peralta) i el pellarès i aranès *gisca* id., roerg. *gisclé*, dels quals tornaré a parlar a XISCLAR.

¹ Hi han aportat algunes dades i raons Giovanni Alessio, *Boll. d. ALingMedit.* v, 25-38; J. Hub Schmid, *ZRPb.* LXVI (1950), 59; Ang. Prati, *Diz. Et.*, s. v. *brezza*. Dades atencibles i raons que sovint no manquen de valor. Aquells es decanten més o menys cap a un origen francès, potser cèltic, almenys en part. Ni cap d'ells aclareix gaire la qüestió, ni tot el que diuen ha passat prou pel sedàs crític (no hi manca algun detall important, entre bastantes repeticions); la nota de Prati ajunta moltes qüestions italianes, hi barreja la qüestió de *brivido* 'esgarripança de fred' i la de *ribrezzo* 'horror',⁶⁰

segurament poc relacionades (o gens, o contactes secundaris), i en conclusió pensa en un origen imitatiu (en aquest sentit segurament més desencaminada que les altres dues; la de H. Lüdtke, afí, no té valor). —² «E nevava ab mortal *brisa*, ab gran vent *pluig*» ['vent de pluja, a ràfegues']; poema de Francesc de la Via, cit. pel *DAG.*, poeta poc estudiat, i el seu text encara menys; potser, però, es tracta del *L. de Fra Bernat*, p. p. Miquel i P.; ni això no és segur car Ag. (que morí molt abans d'aquesta ed.) només en coneixia les obres pels manuscrits. —³ En Cotgrave, *Dit.-Fr.-Angl.*, de 1611, que ho atribueix a Rabelais, però segons Sainéan, *Sou. Ind.* 1, 281, que coneixia Rabelais com pocs, no figura en l'escriptor. —⁴ Sasseti, a. 1582, gran adaptador i traductor d'històries hispanoportugueses, dona la forma *brisa* com a mot dels navegants al Sud de Madeira i Canàries, per a un vent fred del NE. («grec», el gregal), i alhora relaciona amb l'it. *brezza* (Zaccaria, *L'El. Iber. n. l. it.*, 69, 447). Encara que *brezza* i derivats semblen trobar-se en textos des d'abans — voldríem estar-ne ben segurs — l'aparició en els textos no demostra anterioritat en l'ús parlat; continua oberta la possibilitat que *brezza* resulti d'un encreuament italià del tipus *brisa*, sigui amb *ribrezzo* o amb *orèzzo*, la derivació del qual des d'AURA no presenta en italià dificultats; *ribrezzo* 'horror' ha estat una constant del vocabulari italià [S. xv; variant ant. *riprezzo*, ja en Dante i altres de fi S. XIII]; tant la variant amb *-pr-* com el fet que més tard (c. 1700) apareix algun cop *ribrezzo* amb el sentit de vent, comproven que hi ha hagut encreuaments de parònims a Itàlia, amb mots que són propis d'allà, cosa que obliga a reforçar la precaució en aquell terreny. —⁵ En la direcció concreta del vent no coincideixen bé els lexicògrafs de princ. S. XVII aplegats per Gili (Oudin, 1607-16; Francioni, 1620-33; Percivale, 1591-23): el darrer parla de vent NE. i de vent Nord, Oudin «le vent d'Est»: si l'usaven per anar a les Antilles s'explica que vents intermedis entre E. i N. fossin usats i que això ajudés a un canvi de sentit; també Covarrubias (1611) i el *DAut.* parlen de la *brisa de enero*. —⁶ Ha restat un mot essencialment gallo-romànic, amb alguna avançada en dialectes en el N. d'Itàlia i de Sicília (en forma manllevada des d'antic, allí i a Gènova). Cap a terres ibèriques poc ha sobreexigit, i això (a desgrat d'algun encreuament que ja veurem), no passant al cat., sinó directament a algun parlar a-arag., almenys el d'Echo: «lo mismo que faga *bisa*, que cuando sopla lo cierzo» en un poema que em comunica Mz. Coarasa (*Jaca CdV*, 165.11a). —⁷ En últim terme la de l'esl. *běsiti* 'dimoni', lit. *baisà* 'espant', scr. *bhyásate* 'ell tem'. —⁸ Malentès que s'ha produït en la 2.^a ed. d'*AlcM*, en pendre la dada que jo anticipava en el *DCEC*. —⁹ En una estrofa atribuïda al vescomte, veg. l'ed. d'Am. Pagès, *Les Cobles de Jacme, Pere i Arnau Marc*, p. 40, estrf. III, v. 27. Hi hagi qüestió real o fictícia, ha de ser anterior a